

**SZPITAL
W PUSZCZYKOWIE**

*Szpital w Puszczykowie
Opieka, zaufanie, profesjonalizm*

PROGRAM EDUKACJI ZDROWOTNEJ

„Edukacja pacjenta po udarze mózgu oraz jego rodziny”

Oddział Neurologiczny

TEMAT: Edukacja pacjenta po udarze mózgu oraz jego rodziny

CEL DYDAKTYCZNY:

1. Pogłębienie wiedzy chorych i ich rodzin, dotyczącej czynników ryzyka udaru mózgu, zrozumienie jego przyczyny oraz przebiegu i konsekwencji dla dalszego życia.
2. Poprawa jakości życia
3. Ograniczenie postępu choroby.

METODA DYDAKTYCZNA: bezpośrednia rozmowa lekarza, pielęgniarki, fizjoterapeuty, psychologa z pacjentem oraz jego rodziną (NAJISTOTNIEJSZA), pogadanka, ćwiczenia, dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE: publikacje informacyjne dla chorych po udarze mózgu i ich rodzin (prasa, broszury, ulotki)

PROWADZĄCY: personel oddziału neurologicznego i udarowego

UCZESTNICZY: pacjenci po przebytych udarach mózgu

MIEJSCE: Oddział Neurologii i Pododdział Udarowy

Udar mózgu - (incydent mózgowo-naczyniowy), jest to zespół objawów klinicznych związanych z wystąpieniem ogniskowego lub uogólnionego zaburzenia czynności mózgu, który powstaje wskutek zaburzenia krążenia mózgowego.

Udar mózgu może być krwotoczny (wywołany wylewem krwi do mózgu) lub niedokrwienny (wywołany zatrzymaniem dopływu krwi do mózgu). Udar jest trzecią co do częstości przyczyną śmierci i główną przyczyną trwałego kalectwa oraz braku samodzielności u osób po 40 roku życia.

Edukację chorego po udarze mózgu należy dostosować do jego stanu ogólnego i neurologicznego, do stopnia nasilenia deficytów ruchowych oraz poznawczych jak również do poziomu intelektualnego pacjenta i/lub jego opiekunów.

Zakres wiedzy przekazywanej osobom z niewielkim ubytkiem neurologicznym może być szeroki, natomiast w przypadku chorych z dużym stopniem niepełnosprawności poudarowej trzeba edukować przede wszystkim rodzinę i/lub opiekunów.

Pacjent w ostrej fazie udaru powinien uzyskać podstawowe informacje o jego przyczynie, przebiegu i powikłaniach. W ramach opieki szpitalnej najistotniejsza jest wiedza na temat kontroli czynników ryzyka, sposobów pielęgnacji i rehabilitacji chorego oraz zmiany stylu i warunków jego życia.

Edukacja pacjenta zdolnego do samoopieki, bez nasilonych deficytów ruchowych, bez zaburzeń afatycznych, objawów zespołu otępiennego obejmuje:

- wyjaśnienie przyczyny udaru, zapewnienie niezbędnych informacji na temat jego przebiegu i powikłań;
- ukazanie konieczności i sposobu zmiany stylu życia (promocja zachowań prozdrowotnych) oraz poprawy kontroli czynników ryzyka po udarze;
- zwiększenie aktywnego udziału chorego w procesie leczniczym;
- planowaną i dostosowaną do możliwości pacjenta rehabilitację społeczno-zawodową.

Edukacja rodziny/opiekunów chorych z utrwaloną niepełnosprawnością poudarową, zaburzeniami mowy, demencją obejmuje:

- wyjaśnienie zakresu oraz konsekwencji trwałych deficytów neurologicznych występujących u chorego;
- naukę czynności pielęgnacyjnych i rehabilitacyjnych;
- instruktaż w zakresie przygotowania zaplecza socjalnego (adaptacja mieszkania, wyposażenia w sprzęt rehabilitacyjny);
- podanie informacji o możliwości uzyskania wsparcia (opieka społeczna, pielęgniarstwo środowiskowe, organizacje kościelne, pomoc psychologiczna);
- ukazanie konieczności konsekwentnej rehabilitacji w warunkach domowych oraz sposobów jej prowadzenia.

Ogólne założenia programów edukacyjnych:

- spotkania indywidualne lub w małych grupach;
- prezentacja materiałów dydaktycznych (przystępnie opracowanych);
- proste i zrozumiałe informacje przekazywane z wykorzystaniem materiałów dydaktycznych: plansz, tabel, prezentacji audiowizualnych;

Szczegółowe zadania i zakres edukacji:

Nadciśnienie tętnicze

- Konieczność stałej kontroli ciśnienia tętniczego i konsekwentnej, długotrwałej terapii hipotensyjnej.
- Nauka norm odpowiadających kryteriom oceny skuteczności leczenia choroby nadciśnieniowej.
- Nauka wykonywania codziennych samodzielnych pomiarów ciśnienia tętniczego.
- Regularny zapis pomiarów ciśnienia tętniczego (prowadzenie dzienniczka).
- Umiejętność rozpoznania sytuacji wymagającej wizyty u lekarza w celu zmiany terapii (wzrost i obniżenie ciśnienia!).

Cukrzyca

- Szkodliwość nadmiernych wahań glikemii, niedopuszczanie do hipoglikemii.
- Konieczność utrzymywania prawidłowych stężeń glukozy we krwi.
- Wsparcie terapii odpowiednią dietą oraz regularnym wysiłkiem fizycznym.
- Samodzielne pomiary glikemii z wykorzystaniem glukometru.

Dieta

- Dostosowanie (zmniejszenie) dziennej porcji kalorii do zapotrzebowania energetycznego.
- Uzupelnienie niedoborów — szczególnie białkowych i witaminowych.
- Zmiana diety — rezygnacja z pokarmów zawierających tłuszcze zwierzęce (tzn. „nasycone”) i zastąpienie ich tłuszczami pochodzącymi z roślin lub ryb.
- Ograniczenie dobowego spożycia soli, w tym —przedstawienie listy tak zwanych pokarmów „bogaty w sól”.
- Zwiększenie ilości spożywanych świeżych warzyw i owoców (pokarmy „bogate w potas”) i produktów pełnoziarnistych (bogatoresztkowych).

- Włączenie pokarmów zawierających witaminę B6 i kwas foliowy (profilaktyka hiperhomocysteinemii).
- U osób z zaburzeniami połykania — podawanie pokarmów półpłynnych, karmienie przez sondę.

Redukcja masy ciała (umożliwiająca optymalną rehabilitację)

- Konieczność utrzymywania należytej masy ciała (BMI < 25 kg/m², ew. wg zasady: wzrost – 100 = należna masa ciała).
- Metody zmniejszenia masy ciała u osób z nadwagą lub otyłością (dieta, regularny wysiłek fizyczny, ewentualnie metody farmakologiczne).

Hiperlipidemia

- Konieczność utrzymywania prawidłowych parametrów lipidogramu.
- Wyjaśnienie udziału hiperlipidemii w powstawaniu miażdżycy i udaru mózgu.
- Przedstawienie terminów „zły” i „dobry” cholesterol.
- Przekazanie sposobów poprawy stężenia lipidów/diety, leczenie farmakologiczne.
- Omówienie roli tłuszczów zwierzęcych i roślinnych w diecie

Terapia przeciwdepresyjna (usprawniająca rehabilitację, poprawiająca stan ogólny i neurologiczny oraz polepszająca komfort życia chorego)

- Uświadomienie choremu/rodzinie, że depresja to poważny i częsty problem osób z udarem, a leczenie jest konieczne i nie jest niczym wstydlwym.

Palenie tytoniu

- Uświadomienie choremu i jego rodzinie, że konieczne jest całkowite zaniechanie palenia, co przynosi następujące korzyści:
  - obniżenie ryzyka udaru;
  - poprawa skuteczności terapii hipotensyjnej;
  - zwiększenie odporności organizmu;

Wysiłek fizyczny

- Konieczność stałej, regularnej aktywności ruchowej — nie tylko w ramach leczenia rehabilitacyjnego.
- Promowanie „korzystnego” wysiłku (ćwiczenia dynamiczne: bieganie, pływanie, jazda na rowerze), eliminacja wysiłku statycznego (np. ćwiczenia siłowe).
- Pozytywne efekty stałej aktywności fizycznej, na przykład redukcja masy ciała, poprawa kontroli ciśnienia tętniczego i glikemii, polepszenie ogólnego samopoczucia.
- U osób z dodatkowymi obciążeniami, na przykład kardiologicznymi, niezbędny indywidualny dobór ćwiczeń.

Przygotowanie mieszkania

- Likwidacja barier architektonicznych (ułatwienie choremu przemieszczania się): usunięcie progów, poszerzenie otworów drzwiowych, budowa podjazdów— ewentualnie instalacja windy (umożliwienie wychodzenia na zewnątrz mieszkania).
- Dostosowanie pomieszczeń sanitarnych: założenie uchwytów przyściennych, podpór i barierek, dostosowanie sanitariatów i kabiny prysznicowej.
- Przygotowanie pokoju chorego: łóżka z możliwością regulacji wezgłowia — ewentualnie z matercem przeciwodleżynowym, zapewnienie dostępu z obu stron ciała chorego, instalacja stolika dla pacjenta oraz stabilnego fotela z podparciem tułowia, głowy i kończyn.

PODSUMOWANIE

Skuteczna profilaktyka udaru mózgu zależy od właściwej kontroli czynników ryzyka: obniżenia ciśnienia tętniczego, zmniejszenia masy ciała oraz odstąpienia od niekorzystnych dla zdrowia zachowań i nawyków.